

PRIKAZ STRUČNOG SKUPA SOCIJALNIH PEDAGOGA

“Aktualnosti socijalnopedagoške prakse”

Dana 26.11.2005. godine u Zagrebu, u prostorima Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Kušlanovoj 59a., u organizaciji Hrvatske udruge socijalnih pedagoga, realiziran je **Prvi Stručni skup socijalnih pedagoga** kojem je prisustvovalo 83 socijalnih pedagoga.

Skup je zamišljen kao prilika za okupljanje članova Udruge, ali i ostalih socijalnih pedagoga iz prakse i znanosti, s ciljem pokretanja rasprave o položaju socijalnih pedagoga u pojedinom sektoru te rješavanju stručnih, organizacijskih i pravnih pitanja aktualnih u socijalnopedagoškoj praksi. Postojećih pet sekcija u HUSP-u, organiziranih prema pojedinim područjima rada socijalnih pedagoga, realiziralo je pet okruglih stolova koji su se istovremeno održavali. Voditelji okruglih stolova bili su:

1. socijalni pedagozi u centrima za socijalnu skrb – Đurđica Petran
2. socijalni pedagozi – odgajatelji u domovima za djecu i mladež – Dubravka Marušić, Ivana Lokas
3. socijalni pedagozi na sudovima i državnim odvjetništvima – Davorka Lalić Lukač, Jasmina Streha
4. socijalni pedagozi u školama – Jelena Bičanić, Alma Roviš Brandić
5. socijalni pedagozi u penalnim ustanovama – Saša Rajić, Snježana Maloić

U okviru svakog okruglog stola predstavljen je konkretan rad socijalnih pedagoga, raspravljano o poteškoćama i prednostima rada kao i prijedlozima za unapređivanje istog.

ZAKLJUČCI OKRUGLIH STOLOVA:

1. CENTRI ZA SOCIJALNU SKRB

Nakon upoznavanja svih prisutnih, predočeni su poslovi koje socijalni pedagozi obavljaju u centrima za socijalnu skrb, uvjete u kojima se radi, problemi s kojima se susreću te prijedlozi za unapređenje stručnog rada.

Status koji ostvaruju kao stručnjaci u centrima je zadovoljavajući. Osnovni problem u radu je

preopterećenost radi neadekvatnih normativa s obzirom na realno stanje u praksi (znatno veći broj slučajeva iznad normativa). Specifičan problem predstavljaju dodatni poslovi za koje se smatra da nisu poslovi stručnog rada socijalnog pedagoga (npr. pisanje rješenja, socijalnih anamneza, neposredno skrbništvo). Dodatne poslove posljednjih godina predstavlja i rad na područjima poput nasilja među djecom, u odnosu na što se pretpostavlja i individualno procjenjuje kompetencija. Suradnja sa svim članovima tima u okviru rada centara za socijalnu skrb procjenjuje se iznimno važnom i neophodnom. Ista se prvenstveno temelji na suradnji sa socijalnim radnicima radi njihove veće zastupljenosti (psiholozi nisu prisutni u svim hrvatskim centrima za socijalnu skrb).

Iz diskusije na stručne i statusne teme proizišli su sljedeći prijedlozi za unapređenje rada:

- Postojeće normative potrebno je sniziti, jer je problematika s kojom se socijalni pedagozi susreću posljednjih godina daleko složenija nego ranije, a veliki broj slučajeva ne omogućava adekvatan stručni rad;
- Smatra se potrebnim osloboditi poslova koji izlaze iz okvira struke;
- Kao osnovni poslovi socijalnih pedagoga navode se: dijagnostika uz timski pristup, svi oblici tretmana s djecom i mladeži s poremećajima u ponašanju te provedba izvanzavodskih odgojnih mjera, individualni i grupni rad, rad s počiniteljima nasilja te rad s roditeljima i sl.;
- S obzirom na vrstu i opseg poslova socijalnog pedagoga neophodno je zapošljavanje većeg broja socijalnih pedagoga u centrima te stvaranje boljih radnih uvjeta.
- Važnim se smatra što žurnije donošenje **provedbenih pravilnika** (o izvršenju odgojnih mjera) kao i **realiziranje predložene mreže ustanova** jer nedostatak diferenciranih programa znatno otežava i rad socijalnih pedagoga u centru, te nerijetko ne postoji mogućnost primjene najprimjerenijeg oblika tretmana.
- Predlaže se **uključivanje većeg broja vježbenika** socijalnih pedagoga s prijedlogom kraćeg i obavezno plaćenog vježbeničkog staža.

- Predlaže se da **ERF pokrene pri Sveučilištu, tj. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa inicijativu za ujednačavanje naziva socijalnih pedagoga**, jer vrlo različiti nazivi za isto zvanje često kod zapošljavanja stvaraju znatne poteškoće.
- S obzirom na neprekidne promjene u fenomenologiji poremećaja u ponašanju i općenito promjene u društvenim pa time i obiteljskim odnosima, ocjenjuje se nužnim **uključivanje socijalnih pedagoga na različite edukacije** koje će omogućiti stjecanje dodatnih znanja te **uključivanje u superviziju**.
- U odnosu na jačanje Udruge općenito smatra se **potrebim povezivanje s raznim stručnim udrugama** na lokalnim razinama, ali i s onima izvan RH, a u odnosu na daljnje promicanje profesije socijalnih pedagoga smatra se potrebnim njihovo što veće uključivanje u različite sustave.
- Sa zaključcima i prijedlozima potrebno je upoznati nadležne institucije.

2. DOMOVI ZA ODGOJ DJECE I MLADEŽI

Nakon upoznavanja, svi prisutni su ukratko prezentirali poslove koje obavljaju, uvjete u kojima rade, kompetencije socijalnih pedagoga, probleme s kojima se susreću, pozitivne i negativne strane posla, te prijedloge za unaprjeđenje stručnog rada.

Zaključci i prijedlozi:

- Stručna kompetentnost socijalnih pedagoga je specifična i neupitna, a u realnosti nerijetko podcijenjena, što je uvjetovano velikim brojem djelatnika neodgovarajućih struka (pristup djeci i radu, stav, znanje s različitih područja, vještine stečene studiranjem i volontiranjem, dodatne edukacije, "ličnost + stručnost", specifična široka znanja i vještine, neupitna benevolentnost, program rada);
- Predlaže se poticati i zagovarati stav da je neizostavno potrebno da afirmaciji struke mora doprinijeti odsjek Poremećaja u ponašanju matičnog Fakulteta kroz «oslušivanje» prakse;
- Predlaže se jednoobraznost stručnog naziva u naziv **-prof. socijalni pedagog**;
- U odnosu na kvalitetu tretmana, koja se procjenjuje niskom (naša prosječna ocjena na skali od 1-10 je 5,9), a objašnjava malim brojem

prisutnosti socijalnih pedagoga, predlaže se u zakon ugraditi: u odgojnim domovima na mjestu odgajatelja sa djecom s pup-om može raditi isključivo socijalni pedagog; pripremati studente za rad u domu (trenutno je prepoznata averzija prema istome); rukovoditelji moraju neizostavno biti ljudi od struke (socijalni pedagog, psiholog, socijalni radnik);

- Predlaže se participiranje stručnjaka iz prakse u donošenju zakona;
- Potrebno je žurno uvođenje supervizija te konačno poštivanje zakona (odnosno prestanak kršenja zakona) na planu stručnog napredovanja i usavršavanja;
- Predlaže se zahtijevati adekvatne normative;
- Kao elementarni sustav zaštite odgajatelja predlaže se uvođenje statusa službene osobe, osposobljavanje odgajatelja za samozaštitu, unaprjeđenje uvjeta rada;
- Sa navedenim je potrebno upoznati nadležna ministarstva, jer je **stanje u domovima na dramatičnoj i alarmantnoj razini, ponajviše zbog potpuno neadekvatnog smještaja štćenika u domove. Neophodno je inzistirati na osmišljavanju zdravstveno socijalne ustanove za djecu sa psihičkim smetnjama. Opći je trend da se domovi nastoje zaštititi od "preteške djece" pa ih i odbijaju primiti, a kao najčešći razlog odbijanja se navodi prekapacitiranost. Suradnju među domovima potrebno je razvijati i jačati.**

3. SUDOVI I DRŽAVNA ODVJETNIŠTVA

Tijekom rada ovog okruglog stola iskristalizirala su se slijedeća mišljenja i prijedlozi koji su artikulirani u formi očekivanja:

- Socijalni pedagozi koji rade na sudovima i državnim odvjetništvima nisu unutar svog resornog ministarstva organizirani u **stručne aktive**. Potrebno je preko HUSP-a zatražiti od Ministarstva pravosuđa upravno administrativnu podršku. Početnom dinamikom rada predviđa se održavanje sastanka jednom u tri mjeseca, uz izrađen godišnji program rada.
- Potrebno je za sve stručne suradnike - državne službenike usuglasiti primjenu koeficijenta kojim se utvrđuje **položaj i mogućnost napredovanja u službi**. Treba uputiti Ministarstvu pravosuđa inicijativu za raspisivanje natječaja za vježbenike stručnjaka izvan pravne struke kako bi se sus-

tavno riješilo pitanje radne osposobljenosti za diplomirane stručnjake.

- Socijalni pedagozi očekuju od ERF-a:
 1. pružanje konzultativne pomoći
 2. sustavno praćenje i istraživanje efikasnosti rada socijalnih pedagoga u pravosuđu
 3. pomoć u izradi evidencijskog i mjernog /procjeniteljskog/ instrumentarija (posebno u predmetima kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika)
 4. razvijanje specijalističke poslijediplomske nastave na području kaznenopravne zaštite i primjene Obiteljskog zakona
- Socijalni pedagozi očekuju od HUSP-a:
 1. informiranje;
 2. organizacija stalne edukacije
 3. zalaganje za afirmaciju i prezentiranje struke
 4. zalaganje za položaj zaposlenih.

4. ŠKOLE

U radu socijalnih pedagoga u školama prepoznate su sljedeće poteškoće:

- Nedostatak suradničkog pristupa u radu među smjerovima na ERF-u;
- U zakonu nisu definirani defektolozi po svojim usmjerenjima (rehabilitator, logoped, socijalni pedagog), stoga vjerojatno nisu ni dovoljno prepoznati;
- Naziv defektolog ne postoji kao takav na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu;
- nisu prepoznati kao takvi ni na Zavodu za zapošljavanje ;
- Radno mjesto prvenstveno je regulirano brojem učenika s rješenjem o primjerenom obliku školovanja;
- Rad na više škola;
- Nije zakonski regulirano zapošljavanje socijalnih pedagoga na poslovima prevencije PUP-a;
- Nedostatak supervizije
- Nedostatak kontinuiranog, kvalitetnog timskog rada s jasno definiranim kompetencijama pojedinih stručnjaka.

S obzirom na navedene poteškoće, predlaže se:

- Potaknuti suradnički pristup u radu različitih smjerova na ERF-u (inicijativa prema ERF-u);
- Jasnije definirati i argumentirati određene specijalnosti i kompetencije različitih profila;
- Raditi na promociji struke (npr. radna skupina za management),(Inicijativa prema MZOŠ koje donosi regulativu)
- Svim socijalnim pedagozima koji su završili ERF dati jedinstveni naziv (profesor socijalni pedagog);
- Ne ograničavati zapošljavanje isključivo brojem rješenja, uvažiti sve učenike kojima je potrebna stručna pomoć;
- HUSP i ERF pokrenuti inicijativu prema MZOŠ i Zavodu za školstvo;
- Osigurati radno mjesto u jednoj školi kako bi se poslovi prevencije PUP-a, uz sve ostale poslove, mogli kvalitetno obavljati;
- Potražiti pomoć i podršku savjetnika za radno pravo preko Zavoda za školstvo; ispitati imaju li svi zaposlenici koji rade na više škola ugovor o radu usklađen s pozitivnim zakonskim propisima (Inicijativa prema Zavodu za školstvo i MZOŠ);
- Usmjeriti zapošljavanje prema preventivnom djelovanju odnosno prema široj populaciji učenika, roditelja, učitelja; (Inicijativa prema onima koji otvaraju radna mjesta - MZOŠ preko Zavoda za školstvo);
- Organizirati superviziju unutar stručnih vijeća. Superviziju bi trebali voditi stručnjaci s dugogodišnjim (uspješnim) radnim iskustvom. (Inicijativa prema Zavodu za školstvo –osigurati edukaciju za voditelje supervizije);
- Biti pokretač istog (unutar sustava školstva);

5. PENALNE USTANOVE

Nakon diskusije doneseni su sljedeći zaključci:

1. U okviru Zatvorskog sustava socijalni pedagozi, u malom prostoru i u različitim situacijama, susreću osobe heterogene po kronološkoj dobi, obrazovnom statusu, običajima i kulturama, sposobnostima i potrebama, koje su počinile raznovrsna kaznena djela, kod kojih su često prisutni poremećaji osobnosti, zlouporaba alkohola i droga. Dobar, siguran "zatvor" (zavod, zatvor, kaznionica) ne podrazumijeva samo

klasične mjere sigurnosti (fizičke - zid, «unproforka» i nazočnost pravosudne policije), već i kvalitetne i raznovrsne tretmanske aktivnosti usmjerene na što pozitivnije ozračje i što kvalitetniju komunikaciju. Zatvoreniku treba pružiti pomoć, povjerenje i prostor da se mijenja i osobno i socijalno afirmira, a istovremeno je nužno voditi računa i o sigurnosti društva. Sve navedeno zahtjevan je, složen i odgovoran posao.

2. U sustavu je zaposleno **38 socijalnih pedagoga** koji obavljaju širok opseg poslova, od poslova upravljanja (Središnji ured - dva načelnika; penalne ustanove – dva upravitelja, četiri načelnika, dva voditelja), pa do neposrednog rada sa pritvorenicima, zatvorenicima, maloljetnicima. Kao poseban problem istaknuto je da odgojno osoblje u penalnim ustanovama često strukturom ne može pratiti tretmanske potrebe zatvorenika na koje nailaze (struke neprimjerene poslu koji bi trebale obavljati), a **zapošljavanje novih, naročito mladih, stručnih djelatnika (socijalnih pedagoga)** u radni odnos iz više je razloga otežano (unatoč potrebama teško je pribaviti suglasnost za otvaranje novih radnih mjesta; problem popunjavanja upražnjenih radnih mjesta zbog zakonskih odredbi o potrebnom višegodišnjem iskustvu za određeno mjesto). Razlog za opisanu situaciju djelomično je i u nedovoljno izgrađenom statusu socijalnih pedagoga, kao i u nedostatnom društvenom prepoznavanju i priznatosti struke. Podlogu za optimizam nalazimo u uspješnom realiziranju posla koji obavljaju socijalni pedagozi u sustavu, angažirani u kreiranju svog vlastitog posla i identiteta, a gdje ih se onda prepoznaje kao specifičan, intelektualni, stručni, radni kapital.
3. Na osobnoj razini i na razini neposrednog okruženja, socijalni pedagozi u zatvorskom sustavu detektiraju **niz stresora** (neugodna fizička okolina, preopterećenost poslom – naročito servisnim i administrativnim poslovima, “teška” populacija), te ističu kroničnu napetost i kumulaciju stresa. Navedeno indicira visoku rizičnost za pojavu burnout sindroma, te zahtjeva odgovarajuću pozornost. Uviđa se **manjak anti-stres programa**, na individualnoj razini (preveniranje i prevladavanje posljedica stresnog radnog okruženja i traumatičnih događaja), ali i na organizacijskoj razini (identifikacija objektivnih uzroka i njihovo korigiranje). Naglašava se potreba za različitim oblicima podrške, nužnost **dodatnih edukacija**, i naravno **supervizije**, kao nužnog dijela profesionalnog razvoja. Predlažu se što češći stručni susreti u okviru Udruge (ili sekcija), te organiziranje predavanja i radionica za daljnje stručno usavršavanje (tehniko grupnog rada, tretman ovisnika, vještine upravljanja, vođenje stručnih timova, strategije učinkovitog suočavanja sa stresom). Također je istaknuta potreba osmišljavanja, razvoja i boljeg organiziranja **mentorskih programa** (vezano uz praktičnu nastavu studenata).
4. U svakodnevnom radu nailazi se na niz zapreka i inhibitora, koji ograničavaju obim i kvalitetu intervencija u socijalnopedagoškom radu. Najveći aktualni problem većine penalnih ustanova je **prekapacitiranost**. Velik broj zatvorenika koje je potrebno primiti u kaznionice zatvorenog tipa, pred osoblje stavlja konkretan problem njihovog smještaja, kao i stalnog trošenja energije i vremena na prevladavanje frustracija i rješavanje konflikata koji su posljedica većeg broja osoba na skučenom prostoru. Uslijed ograničenog kapaciteta kaznionica, dio zatvorenika sada se upućuje na izdržavanje kazne i u zatvore. Obzirom su zatvori do sada bili predviđeni za izdržavanje kratkih kazni i za manji broj zatvorenika, povećan broj i u zatvorima dovodi do prekapacitiranosti, nema dovoljno stručnog osoblja educiranog za tretmansi i terapijski rad, niti predviđenih prostora u kojima bi se taj rad realizirao. Sve je teže, ponekad i nemoguće, ispuniti zakonske odredbe koje za zatvore propisuju odvajanje pritvorenika, maloljetnika, počinitelja prometnih prekršaja, prvi puta osuđenih. Vezano uz provođenje maloljetničkih sankcija, naglašena je nužnost hitnog poboljšanja uvjeta u kojima se prema muškoj populaciji izvršava odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod i izvršavanje kazne maloljetničkog zatvora (neadekvatni prostorni uvjeti).
5. Prekapacitiranost penalnih ustanova dovodi do povećanja broja zatvorenika za koje je jedna stručna osoba nadležna, nerijetko izvan dopustivih stručnih okvira. Zbog povećanja broja zatvorenika sa različitim, složenim poteškoćama i poremećajima, hitno im je potrebno omogućiti diferencirane, posebne programe. Osmišljavanje i provođenje takvih programa, u postojećoj situaciji, također se kao zadatak stavlja pred odgojno osoblje, pri čemu se često ne uvažava njihova “preopterećenost” već postojećim obvezama, ne pridaje se dovoljna pozornost njihovim afinitetima, ni nedostatnoj educiranosti za terapijski rad s pojedinim grupama zatvorenika (ovisnici,

alkoholičari, PTSP, osobe sklone nasilju, seksualni delikti), a također se zanemaruje i problem dualiteta uloga koji se javlja pri realizaciji pojedinih projekata ili programa. Iako se problem konflikta uloga (kada psihoterapiju provodi netko tko ujedno sudjeluje u postupcima sankcioniranja i općenito odlučuje o postupanju prema zatvoreniku), stručnim radom i ulaganjem dodatnih napora (energije, vremena, čega uslijed manjka osoblja i drugih poslova ionako nedostaje) može ublažiti i prevladati, jedan je od zaključaka da bi za pojedine penalne ustanove i programe bilo nužno iznaći drugačije, učinkovitije modele rada kojima bi se izbjeglo "preklapanje" uloga.

6. Inicijativa socijalnopedagoške struke u Zatvorskome sustavu moguća je i poželjna, u smislu usmjerenosti ka osvještavanju problema (i njihovom stalnom, upornom naglašavanju), iniciranju pozitivnih promjena, poticanja inoviranja zakonskih propisa. Aktivnim pristupom, učinkovitim suočavanjem sa izazovima, profesionalnom djelotvornošću u svakodnevnoj praksi, kreativnim radom i prepoznatljivošću usluga, ravnopravnim timskim, interdisciplinarnim radom sa drugim strukama, socijalni pedagozi mogu pridonijeti prevladavanju svoje statusne problematike, u smislu izgradnje profesionalnog identiteta kao i promoviranja struke u penalnom sustavu, te u profesionalnoj i široj javnosti.
7. U okviru Zatvorskog sustava aktualno je u izradi koncept organizacije probacijske službe, uz pokušaje da se osiguraju nužna materijalna sredstva. S gledišta preopterećenosti penalnih ustanova i poteškoća u njihovom radu, problema recidivizma, ali imajući u vidu i financijsku uštedu koja se postiže alternativnim sankcijama, organizacija jedne ovakve službe sve se više nameće kao imperativ. Navedena služba bila bi uključena u postupak izvršenja mjere pritvora, a za vrijeme izdržavanja kazne bila bi veza s primarnom socijalnom sredinom zatvorenika (npr. izlasci u mjesto prebivališta). Ista služba bila bi nadležna za provođenje mjera koje se izriču uvjetno otpuštenim zatvorenicima, kao i općenito za postpenalno zbrinjavanje. Probacijski sustav obuhvatio bi i izvršavanje uvjetne osude uz zaštitni nadzor i rada za opće dobro na slobodi. Sadašnji sustav za izvršenje ovih dviju sankcija ustrojen je u okviru Uprave za zatvorski sustav, a izvršavaju ih uz svoj redovit posao službenici Zatvorskog sustava, te

državni službenici Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Dakle, otvara se jedno novo područje za promicanje stručne kompetentnosti socijalnih pedagoga.

Po završetku Prvog stručnog skupa socijalnih pedagoga i dalje se nalaže temeljno i dugogodišnje pitanje položaja socijalnih pedagoga. Unatoč jasno definiranim, prepoznatim i uvažavajućim specifičnostima i kompetencijama struke i dalje postoje zapreke i problemi u zapošljavanju i ostvarivanju adekvatnog statusa. Vrlo su jasne zadaće i uloge pojedinih institucija (Fakultet, ministarstva, udruge, ustanove), no među socijalnim pedagozima koji odgajaju i osposobljavaju generacije za život, godinama preživljava inertnost i pasivnost u odnosu na vlastitu egzistenciju.

Iz svake diskusije, stručne ili sasvim neformalne, nameće se jedinstvena i jedina ideja o neophodnosti zajedničkih akcija, ali i individualnog zalaganja svakog socijalnog pedagoga. Odgovornost za profesionalni rast i razvoj kao i položaj struke, leži na svakome od nas. Hrvatska udruga socijalnih pedagoga moguća je premosnica između „teorije i prakse“ u svrhu ujedinjavanja i jačanja zajedničkih snaga od školskih klupa sve do ministarskih savjetnika te prevladavanja osjećaja profesionalne usamljenosti u različitim područjima rada. Nezadovoljstvo i problemi akumulirani godinama traže trenutnu akciju svakog pojedinca, danas, a jednako tako i promicanje i objavljivanje svih postignuća socijalnih pedagoga u svakodnevnoj praksi.

Zaključno bi se moglo reći kako je ovaj prvi stručni skup socijalnih pedagoga postigao svoj cilj u smislu identificiranja određenih neuralgičnih točaka čije rješavanje, naravno, nije moguće preko noći. Zainteresiranost socijalnih pedagoga za svoj profesionalni identitet i razvoj je, čini nam se, razvidan iz broja sudionika. Temeljem aktivnosti sudionika i generalnom zaključku o nužnosti kontinuiranog održavanja stručnog skupa ove vrste, možemo samo obećati slijedeći koncem 2006. godine.

Upravni odbor HUSP-a
kontakt adresa: Kušlanova 59 a
e-mail: h_u_s_p@yahoo.com